

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 374

Rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza Teoria i praktyka

Redaktorzy naukowci
Edward Nowak
Zdzisław Kes

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Agata Wiszniowska

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-475-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	7
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa w świetle nowej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady	9
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Wyznaczanie strategii kosztowych w ubezpieczeniowych spółkach akcyjnych i towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych – podobieństwa i różnice	19
Joanna Dyczkowska: Nowe wyzwania dla spółek w zakresie sprawozdawczości: ujawnienia finansowe i pozafinansowe według Międzynarodowych Ram Raportowania Zintegrowanego	30
Tomasz Dyczkowski: Użyteczność informacji finansowych ze sprawozdań organizacji pożytku publicznego w ocenie ich dokonań przez darczyńców	42
Joanna Dynowska: Programy finansowo-księgowe wykorzystywane w gminach	57
Rafał Jagoda: Zarządzanie należnościami w kształtowaniu płynności finansowej przedsiębiorstw	70
Zdzisław Kes: Pojęcie kontroli a budżetowanie	81
Marcin Klinowski: Controlling w strukturach zorientowanych na projekty ..	91
Robert Kowalak: Zarządzanie dokonaniem w zakładzie gospodarowania odpadami	101
Marcin Kowalewski: Wykorzystanie benchmarkingu w pomiarze i zarządzaniu dokonaniem przedsiębiorstwa	114
Wojciech Dawid Krzeszowski: Mierniki oceny zarządu – analiza krytyczna	122
Maria Nieplowicz: Ewolucja zrównoważonej karty wyników na tle potrzeb zarządzających	132
Edward Nowak: Pojemność informacyjna rachunku zysków i strat mikro-jednostek	145
Marta Nowak: Rachunkowość zarządcza, rachunkowość behawioralna – dwie strony tego samego medalu	154
Michał Poszwa: Problem „uznaniowości” w ustalaniu kosztów uzyskania przychodów	162
Marcin Wierzbiński: Krytyczna analiza systemu regulacji cen ciepła	172

Summaries

Anna Balicka: Environmental reporting in the light of the new directive of the European Parliament and Council	18
---	----

Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Determination of cost strategy for insurance joint stock companies and mutual insurance societies – similarities and differences	29
Joanna Dyczkowska: New reporting challenges for organizations: financial and non-financial disclosures according to the international integrated reporting framework	41
Tomasz Dyczkowski: Usefulness of financial data from public benefit organizations’ reports in performance assessment conducted by their donors	56
Joanna Dynowska: Integrated accounting software used in local municipal offices.....	69
Rafał Jagoda: Management of accounts receivable in shaping corporate liquidity	80
Zdzisław Kes: Control concept vs. budgeting	90
Marcin Klinowski: Management accounting in projects-oriented structures	100
Robert Kowalak: Performance management for the waste disposal plants....	113
Marcin Kowalewski: Using benchmarking in performance measurement and management systems	121
Wojciech Dawid Krzeszowski: Management board evaluation measures – critical analysis	131
Maria Nieplowicz: The evolution of Balanced Scorecard in respect of managers needs.....	144
Edward Nowak: Informational capacity of profit-and-loss accounts required from micro-entities	152
Marta Nowak: Management accounting, behavioral accounting – two sides of the same coin	161
Michał Poszwa: The problem of “discretion” in determining tax deductible expenses	170
Marcin Wierziński: Critical assessment of heat price regulation system	190

Joanna Dyczkowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: joanna.dyczkowska@ue.wroc.pl

NOWE WYZWANIA DLA SPÓLEK W ZAKRESIE SPRAWOZDAWCZOŚCI: UJAWNIEŃ FINANSOWE I POZAFINANSOWE WEDŁUG MIĘDZYNARODOWYCH RAM RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO

Streszczenie: Artykuł odnosi się do idei raportowania zintegrowanego oraz złożoności tego procesu. Uwypukla on kwestie problematyczne, które pojawiały się na etapie współtworzenia standardów przez różne gremia międzynarodowe. Opracowanie prezentuje więc zakres ujawnień zgodnie z nowymi wytycznymi. Artykuł składa się z czterech części. W pierwszej przedstawiono historię powstania projektu, który miał na celu opublikowanie spójnych ram raportowania zintegrowanego. Druga część prezentuje cele, które są realizowane poprzez sprawozdawczość zgodną z Międzynarodowymi Ramami Raportowania Zintegrowanego. W tym kontekście w kolejnej części przedstawiono kategorie kapitałów oraz opisano, jak model biznesowy i jego elementy przyczyniają się do kreowania wartości kapitałów. Ostatnia część została poświęcona strukturze raportu zintegrowanego oraz kwestiom dyskusyjnym.

Słowa kluczowe: kapitały, kreowanie wartości, Międzynarodowa Rada Raportowania Zintegrowanego, model biznesowy, raportowanie zintegrowane.

DOI: 10.15611/pn.2015.374.03

1. Wstęp

Potencjał raportowania zintegrowanego tkwi w przejrzystym komunikowaniu dokonanych o charakterze finansowym i niefinansowym w jednym zagregowanym raporcie. Zwolennicy tej idei wskazują, że główną korzyścią płynącą z przyjęcia standardów raportowania zintegrowanego jest przyciągnięcie inwestorów i ugruntowanie ich długoterminowego zaufania wobec organizacji [Serafeim 2014, s. 2]. Obecnie jednak brak dowodów potwierdzonych badaniami empirycznymi na występowanie takiej zależności.

W literaturze przedmiotu sporo jest odniesień do ewolucji idei raportowania zintegrowanego [Eccles i Krzus 2011; Phillips i in. 2011; Hohnen 2012]. Jak wskazują

Wild i Van Staden [2013], istnieje jednak luka badawcza, jeżeli chodzi o analizę empiryczną treści i sposobu prezentacji dostępnych raportów zintegrowanych, chociaż przeprowadzono trochę badań empirycznych odnoszących się do doświadczeń płynących z implementacji standardów Kinga III [King Code of Governance 2009] dla spółek notowanych na giełdzie w Johannesburgu [Marx i Van Dyk 2011; Armbruster i in. 2012; Samkin 2012].

Niemniej jednak rosnące zainteresowanie problematyką raportowania zintegrowanego jest na pewno odpowiedzią na coraz ostrzejszą w ostatnich latach krytykę idei sporządzania tradycyjnych sprawozdań finansowych, które zwykle są zbyt długie i skomplikowane i zbyt wąsko odnoszą się do aspektu pozafinansowego. Podobnie zwracana jest uwaga, że raporty społecznej odpowiedzialności (CSR) nie spełniają swojej roli polegającej na uwiarygodnieniu odpowiedzialności przedsiębiorstwa, a są dość często postrzegane jako narzędzie marketingowe [Villiers 2014, s. 117].

Głównym celem tego opracowania jest nakreślenie idei raportowania zintegrowanego oraz złożoności tego procesu, a w szczególności uwypuklenie kwestii problematycznych, które pojawiały się na etapie tworzenia standardów w odniesieniu do struktury raportu zintegrowanego. Celem pobocznym jest wskazanie zakresu ujawnień finansowych i pozafinansowych zgodnie z nowymi wytycznymi. Artykuł składa się z czterech części. W pierwszej przedstawiono historię powstania projektu, który miał na celu opublikowanie spójnych ram raportowania zintegrowanego. Druga część prezentuje cele, które są realizowane poprzez sprawozdawczość zgodną z Międzynarodowymi Ramami Raportowania Zintegrowanego (IIFR). W tym kontekście w kolejnej części przedstawiono kategorie kapitałów oraz opisano, jak model biznesowy i jego elementy składowe przyczyniają się do kreowania wartości kapitałów. W ostatnim rozdziale przybliżono strukturę raportu zintegrowanego oraz wskazano na kwestie dyskusyjne, które pojawiały się na etapie konsultacyjnym przy tworzeniu standardów.

2. Korzenie inicjatyw Międzynarodowej Rady Raportowania Zintegrowanego

Międzynarodowa Rada Raportowania Zintegrowanego (IIRC) została założona w sierpniu 2010 roku. Zrzesza osoby reprezentujące sektor przedsiębiorstw, inwestorów, środowisko akademickie oraz przedstawicieli społeczeństwa, w tym specjalistów z zakresu rachunkowości, finansów i rynków kapitałowych. Przyczynkiem do powołania Rady była potrzeba opracowania ram raportowania, które w swoim założeniu miały wyjść naprzeciw wymaganiom interesariuszy przedsiębiorstw działających na rynkach globalnych w XXI wieku. Głównymi zamierzeniami IIRC były kontynuacja dyskusji na temat zakresu i rodzaju ujawnień finansowych i pozafinansowych oraz ich integracji w jednym zagregowanym raporcie, wypracowanie społecznie akceptowalnego konsensusu oraz podjęcie konkretnych ustaleń co do kierunków rozwoju raportowania.

W efekcie zainicjowanej dyskusji niemal rok później IIRC oddała do publicznej debaty dokument, który zawierał wstępną propozycję zakresu i formy raportowania zintegrowanego [*Towards integrated reporting...* 2011]. Określono przy tym wstępnie 3-miesięczny okres na zgłaszanie poprawek do opublikowanego dokumentu. Aby zapewnić praktyczny wymiar toczącej się debacie, w październiku 2011 roku ogłoszono dwuletni program pilotażowy dla przedsiębiorstw, które chciałyby przystąpić do raportowania zintegrowanego i podzielić się wiedzą oraz doświadczeniem z zakresu osiągniętych efektów dzięki nowemu podejściu. W 2012 r. odbywały się nieformalne konsultacje IIRC z przedsiębiorstwami uczestniczącymi w programie pilotażowym oraz z ekspertami zaangażowanymi w cały proces integracji. Przełożono się to najpierw na wstępny zarys, a następnie na prototypową wersję ram, które zostały opublikowane w kwietniu 2013 r. Po raz kolejny wyznaczono 3-miesięczny okres na zgłaszanie komentarzy oraz poprawek do wersji prototypowej. Po ponad trzech latach od założenia IIRC w grudniu 2013 r. ostatecznie sfinalizowano prace i opublikowano Międzynarodowe Ramy Raportowania Zintegrowanego (IIRF) [*The International Integrated Reporting Framework...* 2013].

Ramy określiły m.in. cele raportowania, zdefiniowały pojęcie raportu zintegrowanego, odniosły się do koncepcji kapitałów oraz procesu kreowania wartości, ujęły zasady obowiązujące przy sporządzaniu raportu zintegrowanego oraz uściśliły elementy jego struktury.

3. Cele raportowania zintegrowanego

Myślenie i raportowanie zintegrowane są nieodłącznymi elementami cyklu, który w swoim zamierzeniu ma doprowadzić do efektywnej alokacji zasobów tak, aby zapewnić stabilność finansową i zrównoważony rozwój organizacji. W związku z tym idea raportowania zintegrowanego promuje cztery cele [*The International Integrated Reporting Framework...* 2013]:

1. Poprawę jakości informacji dla inwestorów w celu bardziej efektywnej alokacji kapitału.

2. Spójną i efektywną sprawozdawczość, która wykorzystuje różne strumienie raportowania, dostarczając informacji o czynnikach, istotnie wpływających na zdolność organizacji do kreowania wartości w czasie.

3. Odpowiedzialność i racjonalne gospodarowanie posiadanymi kapitałami oraz zrozumienie zależności występujących między poszczególnymi kapitałami.

4. Zintegrowany sposób myślenia, który prowadzi do podejmowania decyzji oraz działań skoncentrowanych na kreowaniu wartości w krótkim, średnim i długim okresie.

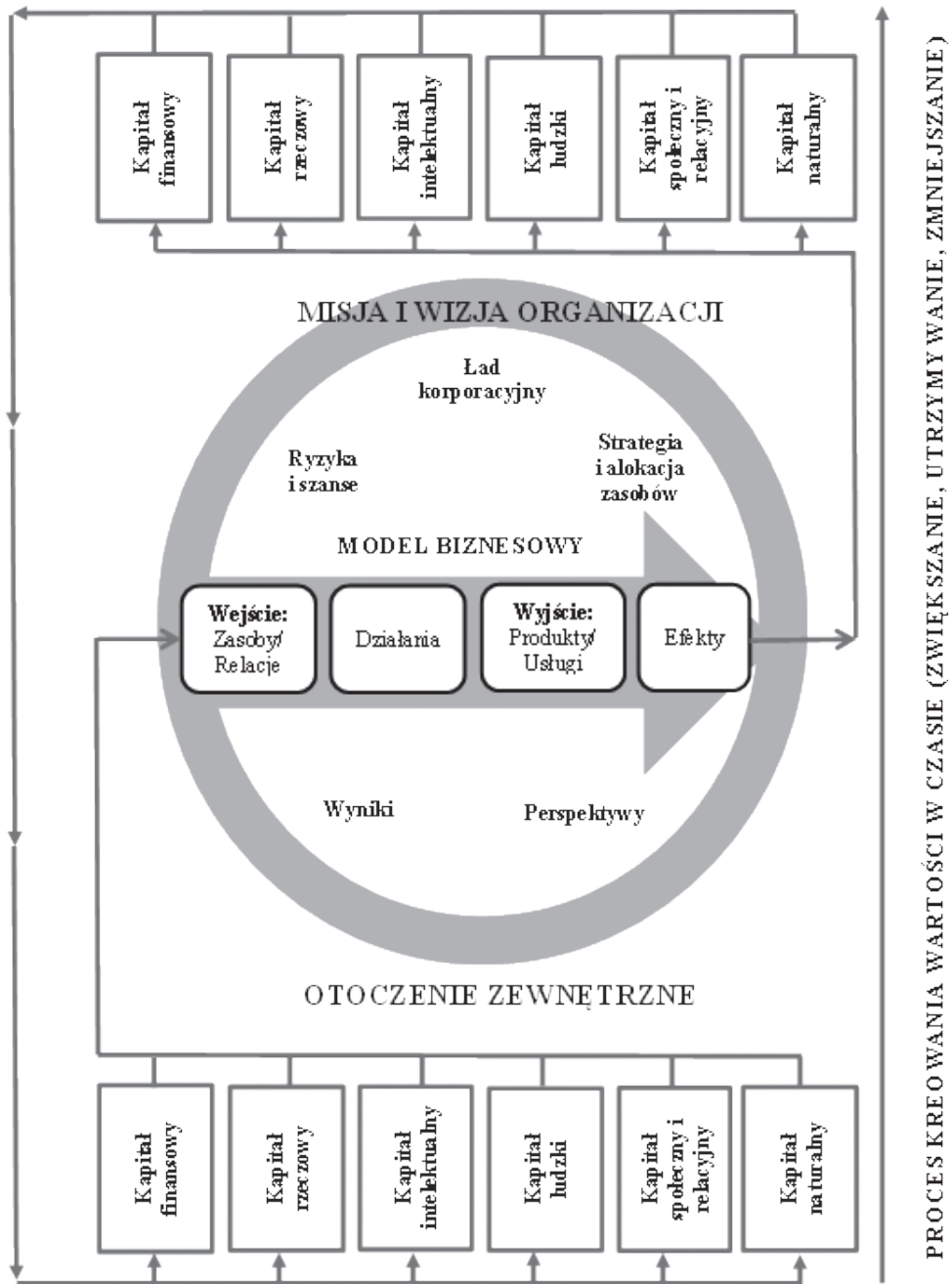
4. Koncepcja kapitałów i proces kreowania wartości

W IIRF zwrócono uwagę na istnienie sześciu kategorii posiadanych lub kreowanych przez przedsiębiorstwa kapitałów: finansowego, rzeczowego, intelektualnego, ludzkiego, społecznego i relacyjnego oraz naturalnego. Zdefiniowano ponadto, że kapitały to zasoby wartości, które mogą ulegać transformacji poprzez określone działania organizacji lub ich skutki. Z tego powodu wartość kapitałów ulega wzrostowi lub spadkowi w czasie na skutek ciągłej interakcji oraz przepływów wartości pomiędzy poszczególnymi kategoriami kapitałów.

Kapitał finansowy został zdefiniowany jako zasób środków, który jest do dyspozycji organizacji z przeznaczeniem na produkcję dóbr lub świadczenie usług. Pozyskiwany jest ze źródeł obejmujących finansowanie obce, własne, przyznawane granty lub generowany jest na skutek działalności operacyjnej lub inwestycyjnej. Kapitał rzeczowy to aktywa rzeczowe dostępne w przedsiębiorstwie, które są wykorzystywane przy procesie produkcyjnym. Kapitał intelektualny obejmuje wartości niematerialne i prawne oparte na wiedzy, tj. własność intelektualną (patenty, prawa autorskie, oprogramowanie, licencje) i kapitał organizacyjny (wiedzę ukrytą, systemy, procedury). Kapitał ludzki to kompetencje, zdolności, doświadczenie i motywacja pracowników do tworzenia innowacyjnych rozwiązań. Kapitał społeczny i relacyjny to wspólne normy, wyznawane wartości, akceptowane zachowania, relacje z kluczowymi udziałowcami obejmujące wzajemne zaufanie oraz ochronę interesów, wartości niematerialne związane z marką i reputacją, a także zaufanie społeczne. Ostatni z wyszczególnionych to kapitał naturalny, który obejmuje odnawialne i nieodnawialne zasoby środowiskowe oraz procesy, które służą wytworzeniu dóbr lub usług.

Przyjęta w IIRF kategoryzacja kapitałów nie implikuje obowiązku ujmowania ich w raportach zintegrowanych wedle przedstawionej struktury. Takie ujęcie kapitałów w opracowanych ramach ma służyć przede wszystkim jako teoretyczna podstawa dla koncepcji kreowania wartości w przedsiębiorstwie oraz jako wytyczna, która ma zapewnić organizacji, że rozważyła wszystkie kategorie, które posiada lub kreuje. Podejście to wydaje się słuszne, biorąc pod uwagę fakt, iż istnieje wiele podejść odnoszących się do kategoryzacji kapitałów w przedsiębiorstwie [Sopińska 2007, s. 142; Edvinsson 1997].

Szczególną uwagę w IIRF poświęcono procesowi tworzenia wartości. Organizacje przystępujące do raportowania zintegrowanego, aby osiągnąć jego cele, powinny zrewidować swój model biznesowy, dzięki któremu będą w stanie zrealizować swoją strategię oraz kreować wartość w krótkim, średnim i długim okresie. Model biznesowy w ujęciu IIRF to system złożony na wejściu z zasobów i relacji, które wpływają na działania organizacji w danym okresie i dzięki temu na wyjściu są wytwarzane dobra i usługi oraz powstają efekty wewnętrzne i zewnętrzne, które znajdują odzwierciedlenie w zmianach w wartości kapitałów (rys. 1). W raporcie zintegrowanym powinno się wskazać zasoby lub relacje, które mają istotny wpływ na zdolność organizacji do kreowania wartości. Podobnie powinno się ujawniać te działania, których wkład

Rys. 1. Proces kreowania wartości w przedsiębiorstwie w kontekście raportowania zintegrowanego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [The International Integrated Reporting Framework... 2013].

przyczynił się do długookresowego sukcesu jednostki (np. usprawnienie procesów wewnętrznych, szkolenie pracowników, skuteczne zarządzanie relacjami z interesariuszami). Oprócz ujawnień dotyczących głównych produktów i usług wytwarzanych przez organizację, powinna ona dokonywać ujawnień w zakresie produktów ubocznych i odpadów, jeżeli ich istnienie pociąga za sobą skutki dla wartości kapitałów na wyjściu. Przepływy wartości, jakie dokonują się w modelu biznesowym, przyczyniają się do powstania efektów wewnętrznych (np. wzrost/obniżenie morale pracowników, wzrost/obniżenie reputacji organizacji, zmiany w przychodach i przepływach pieniężnych) i zewnętrznych (np. wzrost satysfakcji i lojalności klientów, pożądane zmiany środowiskowe lub społeczne). Identyfikacja i opis efektów zewnętrznych wymaga od organizacji podejścia szerszego, ponieważ ich wpływ może wykraczać poza kapitały posiadane lub kontrolowane.

5. Koncepcja kapitałów i proces kreowania wartości

Sprawozdawczość zintegrowana dostarcza istotnych informacji finansowych oraz pozafinansowych w jednym raporcie oraz pokazuje zależności pomiędzy miernikami finansowymi oraz aspektami pozafinansowymi działalności. Z tego powodu raport zintegrowany nie może być postrzegany jako kompendium informacji, które nie mają żadnego kontekstu lub nie są powiązane [Eccles i Saltzman 2011, s. 59].

Zanim powstała ostateczna propozycja struktury raportu zintegrowanego, środowisko opiniotwórcze optowało za lepszym wyjaśnieniem przewagi raportu zintegrowanego nad dotychczasowymi rozwiązaniami, czyli istnieniem osobnego sprawozdania rocznego i sprawozdania społecznej odpowiedzialności. Sugestie dotyczyły też dopracowania głównego celu raportu w kierunku zaakcentowania zdolności organizacji do kreowania wartości w czasie oraz wyjaśnienia, co oznaczają pojęcia „wartości” i „kreowanie wartości”. Kwestią sporną była propozycja dostarczenia przez zarząd oświadczenia, które potwierdzałoby, że ponosi on odpowiedzialność za informacje zawarte w raporcie zintegrowanym [*IIRC finalises its Framework...* 2013].

Szczegółowych kwestii dyskusyjnych odnośnie do elementów struktury raportu zintegrowanego było znacznie więcej (tab. 1), ale ostatecznie osiągnięto kompromis.

Finalnie raport zintegrowany ma składać się z 8 części. Pierwsza część zatytułowana „Przegląd organizacji i otoczenia zewnętrznego” ma udzielić odpowiedzi na pytanie: Czym zajmuje się organizacja i w jakich warunkach działa? Jest ona podzielona na dwie sekcje. W sekcji pierwszej wymagane są ujawnienia dotyczące misji i wizji organizacji i w tym kontekście dodatkowo powinny zostać przekazane informacje dotyczące:

- kultury organizacyjnej oraz wyznawanych przez organizację wartości,
- struktury własnościowej i organizacyjnej,
- środowiska konkurencyjnego i pozycji organizacji na tle konkurencji,
- pozycji organizacji w łańcuchu wartości,
- kluczowych danych w ujęciu kwantytatywnym (np. wielkość zatrudnienia, wielkość przychodów).

Tabela 1. Prezentacja wybranych kwestii dyskusyjnych w odniesieniu do elementów raportu zintegrowanego

Części raportu zintegrowanego	Wybrane kwestie dyskusyjne
1	2
Przegląd organizacji i otoczenia zewnętrznego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wydzielenie tej części poza główną treść raportu zintegrowanego ze względu na statyczny charakter informacji (nie podtrzymano propozycji). 2. Zamiana określenia „otoczenie zewnętrzne” na „kontekst zewnętrzny” z uwagi na możliwe błędne interpretacje (nie podtrzymano propozycji). 3. Usunięcie z tej części ujawnień o środowisku konkurencyjnym z uwagi na to, że organizacja może nie posiadać dokładnych informacji na ten temat (nie podtrzymano propozycji). 4. Kwestią dyskusyjną były ujawnienia w zakresie uzasadnionych potrzeb interesów i oczekiwań kluczowych udziałowców. Ekspertzy zwrócili uwagę, że identyfikacja oczekiwań udziałowców będzie nierealnym zadaniem (określenie to zostało usunięte).
Ład korporacyjny	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kwestią dyskusyjną była zbyt duża liczba ujawnień dotyczących ładu korporacyjnego. Ze szczególnym sceptycyzmem potraktowane zostały dogłębne ujawnienia w zakresie wynagrodzeń zarządu (zostało to zmodyfikowane w ostatecznej wersji). 2. Dyskutanci wykazali się również inicjatywą i zaproponowali ujęcie takich punktów, jak kompetencje i doświadczenie we wspieraniu integralności i kwestii etycznych oraz rola obowiązujących wymogów prawnych w kształtowaniu ładu korporacyjnego. Powyższe uwagi przyczyniły się w pewnym stopniu do ujęcia ich w tej części raportu zintegrowanego.
Model biznesowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kwestią dyskusyjną było ujawnianie informacji na temat odporności (adaptowalności) modelu biznesowego do sytuacji na rynku. Zwrócono uwagę, że tego typu informacje stanowią o przewadze konkurencyjnej organizacji i nie powinny być ujawniane (usunięto ten wymóg). 2. Ekspertzy wskazywali na doprecyzowanie zakresu raportowania odnośnie do modelu biznesowego w przypadku, gdy organizacja posiada więcej niż jeden model biznesowy (doprecyzowano tę kwestię). 3. Zaproponowano podkreślenie interakcji pomiędzy modelem biznesowym a strategią (przyjęto tę propozycję oraz rozszerzono o ukazanie związków pomiędzy modelem biznesowym a innymi elementami raportu).
Ryzyka i szanse	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sugerowano zmianę terminu „ryzyka” na „zagrożenia” lub „niepewności”, gdyż ryzyko z nich wynika. 2. Niektórzy konsultanci wyrazili opinię, że niezależna część dotycząca ryzyka i szans doprowadzi do wyizolowanych ujawnień niezintegrowanych z całym raportem.
Strategia i alokacja zasobów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiniodawcy zwrócili uwagę, że we wstępnym projekcie standardów ta część raportu została nazwana „Strategia, alokacja zasobów i przyszłe perspektywy”, co w dużym stopniu pokrywało się z nazwą przewodnich zasad przyjętych dla standardów „Nastawienie strategiczne i przyszła orientacja” (rekomen-dacja została wzięta pod uwagę i z tytułu tej części raportu usunięto określenie „przyszłe perspektywy”).

1	2
Wyniki	<p>1. Część dyskutantów domagała się ujęcia w standardach dodatkowego przewodnika na temat kluczowych wskaźników dokonań, który zostałby ujęty na końcu poza częścią dotyczącą kluczowych elementów raportu.</p> <p>2. Inni opiniodawcy docenili istnienie osobnego paragrafu w części dotyczącej kluczowych elementów raportu, który wskazywał, jakimi cechami powinny charakteryzować się wskaźniki ilościowe, lecz nie specyfikował ich dokładnej listy.</p> <p>W odpowiedzi na dwie powyższe uwagi paragraf ten został ujęty w nowej części nazwanej „Ogólne wytyczne raportowania”.</p>
Perspektywy	<p>1. Dyskutanci podnieśli kwestię odpowiedzialności zarządu za informacje zawarte w części ósmej raportu. W odpowiedzi na to podkreślono, że w części „Perspektywy” nie jest wymagane ujawnienie bezspornej prognozy przyszłości. Ta część ma służyć identyfikacji wyzwań i niepewności oraz ich implikacji dla modelu biznesowego i wyników.</p> <p>2. Inni konsultanci wyrażali obawy, czy ujawnienie perspektyw nie zaszkodzi pozycji konkurencyjnej organizacji.</p>
Podstawy przygotowania i prezentacji raportu	<p>1. W odniesieniu do tej części podnoszono kwestię umiejscowienia tego tematu w całym standardzie. Po konsultacjach zdecydowano się na ujęcie „Podstaw przygotowywania i prezentacji raportu” jako elementu struktury raportu zintegrowanego z uwagi na konieczność wyjaśnienia stosowanych zasad, ram i metod.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [The International Integrated Reporting Framework... 2013; International Integrated Reporting Council; Summary of Significant Issues, December 2013].

W drugiej sekcji należy wyszczególnić czynniki wpływające na otoczenie zewnętrzne organizacji. Jednostka powinna zająć stanowisko wobec tych kwestii. Ujawnienia w tym zakresie obejmują uwzględnienie:

- uzasadnionych potrzeb i interesów kluczowych udziałowców,
- warunków ekonomicznych w skali makro i mikro (stabilność ekonomiczna, trendy w sektorze),
- sił rynkowych (relatywne przewagi i słabości konkurencji, popyt na rynku),
- szybkości oraz skutków zmian technologicznych,
- wpływu kwestii społecznych (zmiany demograficzne, prawa człowieka, opieka zdrowotna),
- wpływu wyzwań środowiskowych (zmiany klimatyczne, ekosystem, ograniczone zasoby),
- wpływu środowiska ustawodawczego i regulacyjnego,
- wpływu otoczenia politycznego (w sytuacji, gdy podejmowane decyzje polityczne mogłyby wpłynąć na realizację strategii przez organizację).

Druga część raportu zintegrowanego została zatytułowana „Ład korporacyjny” i ma odnieść się do zagadnienia: jak ład korporacyjny wpływa na zdolność organizacji do kreowania wartości w czasie. W części tej należy uwzględnić, jak poszczególne

czynniki wymienione poniżej wpływają na zdolność organizacji do kreowania wartości w czasie. W ujawnieniach będą poruszone następujące kwestie:

1. Czy struktura organizacyjna na szczeblu zarządzania charakteryzuje się różnorodnością i przekrojowością (czy osoby spełniające kluczowe funkcje zarządcze mają odpowiednie kompetencje i doświadczenie, czy jest zapewniona równowaga płci w zarządzie)?

2. Czy obowiązujące przepisy prawne kształtują ład korporacyjny w organizacji?

3. Czy wdrożone przez organizację zasady ładu korporacyjnego wykraczają poza obowiązkowe wymogi prawne?

4. Czy istnieją określone procesy lub procedury dotyczące podejmowania decyzji strategicznych, kształtowania kultury organizacyjnej, w tym odpowiednich postaw pracowników wobec sytuacji ryzykownych lub kwestii etycznych?

5. Jak kultura organizacyjna i wyznawane wartości wpływają na wartość kapitałów w organizacji, w szczególności na kształtowanie relacji z kluczowymi interesariuszami?

6. Czy odpowiedzialność osób w zarządzie obejmuje promowanie i wspieranie innowacyjności?

7. W jaki sposób wynagrodzenia i bodźce motywacyjne są powiązane z kreowaniem wartości w czasie, w tym jak odnoszą się one do kształtowania wartości kapitałów?

W trzeciej części raportu zintegrowanego rekomenduje się ujawnienie informacji o modelu biznesowym (rys. 1). W celu zapewnienia czytelności zaleca się przedstawienie modelu biznesowego w formie graficznej z wyraźnym wyjaśnieniem znaczenia jego kluczowych elementów. Organizacja powinna ponadto wskazać na powiązanie strategii, czynników ryzyka i szans, ładu korporacyjnego, wyników oraz perspektyw z modelem biznesowym. Ponadto zaleca się, aby wykazać czynniki, które poprzez swój wpływ na otoczenie zewnętrzne wpływają na zmiany modelu biznesowego.

W czwartej części zatytułowanej „Ryzyka i szanse” oczekuje się od jednostki odpowiedzi na następujące pytanie: Jakie są ryzyka i szanse, które wpływają na zdolność organizacji do kreowania wartości w czasie, i jak organizacja radzi sobie z nimi lub je wykorzystuje? Wobec tego rekomendowane jest:

- zidentyfikowanie kluczowych czynników ryzyka oraz wykrycie potencjalnych szans wraz ze specyfikacją ich źródeł,
- dokonanie oceny prawdopodobieństw wystąpienia czynników ryzyka oraz rozmiaru ich skutków,
- dokonanie opisu postępowania w sytuacji wystąpienia określonych czynników.

Piąta część raportu zintegrowanego nawiązuje do strategii i planowania. Pytanie, na które powinno się odpowiedzieć, to: W jakim kierunku zmierza organizacja i jak zamierza osiągnąć swoje cele? Stąd też rekomenduje się ujawnienie:

- celów organizacji oraz jej strategii,
- planu alokacji zasobów, które mają przyczynić się do wdrożenia strategii,
- informacji na temat sposobu pomiaru osiągnięcia założonych celów.

Organizacja powinna odnieść się też do tego, jak przyjęta strategia z powiązaniu z planem alokacji zasobów wpływa na model biznesowy, wartość kapitałów i zarządzanie ryzykiem oraz jest pod wpływem czynników otoczenia zewnętrznego. Jako istotne wymienia się również wskazanie, co odróżnia organizację od innych jednostek, co daje jej przewagę konkurencyjną i umożliwia kreowanie wartości. Należy zwrócić tu uwagę na rolę innowacji, rozwój i wykorzystanie kapitału intelektualnego, stopień zakorzenienia się problematyki społeczno-środowiskowej w strategii organizacyjnej. Ostatnią kwestią jest odniesienie się do roli interesariuszy w formułowaniu strategii i planów alokacji zasobów.

Szosta część raportu zintegrowanego odzwierciedla wyniki osiągnięte przez jednostkę. Postawione tu pytanie brzmi: Czy organizacja osiągnęła swoje cele strategiczne za raportowany okres i jakie są wyniki w odniesieniu do wartości kapitałów? W związku z powyższym zaleca się ujawnienie:

- wskaźników kwantytatywnych odnoszących się do wyznaczonych celów, czynników ryzyka i szans,
- metodologii i założeń przyjętych w procesie konstrukcji wskaźników kwantytatywnych,
- wpływu efektów działań organizacji na wartość kapitałów,
- stanu relacji z kluczowymi interesariuszami,
- związków pomiędzy przeszłą i obecną sytuacją oraz perspektywami na przyszłość.

Należy również ujawnić relacje pomiędzy osiągnięciami w sferze finansowej a osiągnięciami dotyczącymi zmian w wartościach kapitałów przez zaprezentowanie kluczowych wskaźników dokonań (KPIs), które będą łączyć miary finansowe z informacjami pozafinansowymi, lub poprzez opis, który wyjaśni finansowe implikacje wpływu znaczących czynników na wartość kapitałów.

Jeżeli istnieją przypadki, w których regulacje prawne mogą mieć znaczący wpływ na wyniki, powinny być one ujawnione w raporcie finansowym.

Przedostatnia część raportu została zatytułowana „Perspektywy”. Udziela się w niej odpowiedzi na pytanie: Z jakimi wyzwaniami i niepewnościami musi zmierzyć się organizacja podczas realizowania strategii i jak to może wpłynąć na jej model biznesowy i przyszłe wyniki? Oprócz tego organizacja powinna określić, czy jest obecnie przygotowana, żeby podjąć wyzwania i zмагаć się z niepewnościami. W tej części zaleca się też przedstawianie planów wraz z kluczowymi wskaźnikami, zamieszczenie istotnych informacji ze źródeł zewnętrznych, dokonywanie analiz wrażliwości. Jeżeli organizacja zamieszcza prognozy finansowe w raporcie zintegrowanym, to powinny być do nich dołączone założenia przyjęte przy ich konstrukcji. Zwrócono także uwagę, że w pierwszej kolejności przy sporządzaniu prognoz powinno się uwzględniać wymogi prawne, którym jednostka podlega.

Raport zintegrowany zamyka rozdział poświęcony podstawom przygotowania i prezentacji sprawozdania. W tej części należy odpowiedzieć na pytanie: Jak organizacja określa, jakie kwestie zostaną poruszone w raporcie zintegrowanym, i jak

te kwestie zostaną skwantyfikowane lub ocenione? W związku z tym zaleca się ujawnienie procesu określania istotności ujmowania poszczególnych kwestii oraz skali zakresu raportowania, a także streszczenie istotnych ram i metod, które były stosowane w celu skwantyfikowania i oceny istotnych kwestii.

6. Podsumowanie

W związku z aktualnością poruszanego w tym artykule tematu, który nie został jeszcze rozpracowany na polu badań naukowych, pojawia się wiele inicjatyw, mających na celu z jednej strony zachęcenie organizacji do stosowania Międzynarodowych Ram Raportowania Zintegrowanego [IR Business Network. Become a frontrunner, 2014], a z drugiej – wezwanie naukowców do podjęcia się tej tematyki w swoich badaniach. Świadczą o tym chociażby wspólne granty przyznawane przez: Stowarzyszenie Biegłych Dyplomowanych Księgowych (ACCA; Association of Chartered Certified Accountants), Międzynarodowe Stowarzyszenie Edukacji i Badań w Rachunkowości (IAAER; International Association for Accounting Education and Research) oraz Międzynarodową Radę Raportowania Zintegrowanego (IIRC; International Integrated Reporting Council).

Wśród interesujących problemów badawczych zidentyfikowano trzy obszary: (1) rozpoznanie potrzeb informacyjnych użytkowników raportów zintegrowanych, w tym wskazanie podobieństw i różnic w potrzebach i oczekiwaniach różnych grup interesariuszy; (2) znaczenie istotności i kompletności raportów zintegrowanych w obliczu ich zwięzłości, prowadzące do zbilansowania tych trzech czynników, biorąc pod uwagę kwestie teoretyczne oraz praktyczne; (3) organizacyjna strona implementacji ram raportowania zintegrowanego w organizacjach różnego typu, podlegających jurysdykcji różnych krajów oraz działających w różnych warunkach i okolicznościach [Call for research proposals: integrated reporting, ACCA 2014].

Podsumowując, należy stwierdzić, że nowe wyzwania dla spółek w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej są odpowiedzią na zmiany zachodzące w globalnej gospodarce, a jednocześnie implikują wiele pytań, na które z odpowiedzią pozostanie nam poczekać jeszcze kilka lat, zanim ta idea na dobre zostanie rozpropagowana i przyjęta przez współczesne organizacje.

Literatura

- Armbrester K., Clay T., Roberts L., 2011, *Integrated reporting: an irreversible tipping point*, Accountancy SA, s. 28-29.
- Call for research proposals: integrated reporting, ACCA, January 2014, <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/other-PDFs/CFP-IR.pdf> (28.11.2014).
- Eccles R.G., Krzus M.P., 2011, *A chronology of integrated reporting*, Harvard Business School Accounting & Management, Unit Case, No. 411-049.
- Eccles R.G., Saltzman D., 2011, *Achieving sustainability through integrated reporting*, Stanford Social Innovation Review, Summer 2011, s. 56-61.

- Edvinsson L., 1997, *Developing intellectual capital at Skandia*, Long Range Planning, no. 3.
- Hohnen P., 2012, *The future of sustainability reporting*, http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Energy%2C%20Environment%20and%20Development/0112pp_hohnen.pdf (08.11.2014).
- IIRC finalises its Framework for integrated reporting, 9 December 2013, UK Accounting Plus, Deloitte, <http://www.iasplus.com/en-gb/news/2013/12/iirc> (09.11.2014).
- IR Business Network. Become a frontrunner, IIRC, <http://www.theiirc.org/companies-and-investors/ir-business-network/> (28.11.2014).
- King III Code of Governance for South Africa, Institute of Directors in Southern Africa, 2009.
- Marx B., Van Dyk, V., 2011, *Sustainability reporting and assurance: An analysis of assurance practices in South Africa*, Meditari Accountancy Research, vol. 19, no. 1/2, s. 39-55.
- Phillips D., Watson L., Willis M., 2011, *Benefits of comprehensive integrated reporting*, Financial Executive, vol. 27, no. 2, s. 26-30.
- Samkin G., 2012, *Changes in sustainability reporting by an African defence contractor: a longitudinal analysis*, Meditari Accountancy Research, vol. 20, no. 2, s. 134-166.
- Serafeim G., 2014, *Integrated reporting and investor clientele*, Harvard Business School, working paper.
- Sopińska A., 2007, *Kapitał intelektualny w zarządzaniu od teorii do praktyki – wizja przyszłości*, Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów SGH nr 41, s. 142.
- Summary of Significant Issues*, December 2013, International Integrated Reporting Council, www.theiic.org (28.10.2014).
- The International Integrated Reporting Framework*, December 2013, International Integrated Reporting Council, www.theiic.org (28.10.2014).
- Towards integrated reporting. Communicating value in the 21st century*, September 2011, International Integrated Reporting Council, www.theiic.org (28.10.2014).
- Villiers C., 2014, *Integrated reporting for sustainable companies: What to encourage and what to avoid*, European Company Law, vol. 11, no. 2, s. 117-120.
- Wild S., van Staden Ch., 2013, *Integrated reporting – initial analysis of early reporters: an institutional theory approach*, Sustainability Accounting Research Symposium, University of Canterbury, Conference paper.

NEW REPORTING CHALLENGES FOR ORGANIZATIONS: FINANCIAL AND NON-FINANCIAL DISCLOSURES ACCORDING TO THE INTERNATIONAL INTEGRATED REPORTING FRAMEWORK

Summary: The paper refers to an idea of integrated reporting and intricacies of that process. It reveals questionable issues which were arising while co-creating the present shape of standards by various bodies. The final version of standards was finally established and published by the International Integrated Reporting Council in December 2013. This paper, therefore, presents a framework of financial and non-financial disclosures following the new rules. It splits into four sections. The first one outlines the history of initiatives taken by the International Integrated Reporting Council. The second part demonstrates the aims of integrated reporting whereas the third section discusses categories of the capitals and elaborates how business model and its components contribute to value creation. The last part was dedicated to the analysis of a structure of an integrated report and disputable concerns.

Keywords: capitals, value creation, International Integrated Reporting Council, business model, integrated reporting.